

Соціокультурні аспекти навчання іноземних мов у глобалізованому освітньому середовищі

*Поляк Мар'яна Тарасівна¹, Дзевицька Лариса Сергіївна²,
Орендарчук Оксана Леонідівна³*

Опубліковано	Секція	УДК
30.03.2025	Освіта/Педагогіка	37.022:81'243

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15116033>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Вивчення соціокультурних аспектів викладання іноземних мов у глобалізованому освітньому середовищі набуває все більшої актуальності у зв'язку зі зростанням потреби в ефективній міжкультурній комунікації. Глобалізація істотно впливає на мовну освіту, розширюючи контексти, у яких вивчаються та використовуються мови, акцентуючи не лише на лінгвістичній, а й на соціокультурній компетенції. У сучасному освітньому середовищі здобувачі вищої освіти повинні опановувати різні культурні контексти, взаємодіяти з носіями різних мов та адаптуватися до різних стилів спілкування. Це зумовлює необхідність переходу від традиційного викладання мов, зосередженого виключно на граматиці та словниковому запасі, до підходу, який інтегрує культурну обізнаність, міжкультурну чутливість і здатність функціонувати в багатомовному та мультикультурному середовищі.

Мета статті – дослідити, як соціокультурні чинники впливають на викладання іноземних мов, і розглянути методичні підходи, що сприяють розвитку як лінгвістичної, так і культурної компетенції.

Результати дослідження показують, що інтеграція соціокультурних компонентів у мовну освіту покращує здатність здобувачів вищої освіти розуміти культурні нюанси, інтерпретувати контекстуальні значення та розвивати навички міжкультурної комунікації. Використання досвіду занурення, такого як віртуальні обміни та культурні симуляції, значно посилює зв'язок між мовою та її соціокультурним контекстом. Дослідження підтверджує, що здобувачі вищої освіти, які навчаються в культурно збагаченому освітньому середовищі, демонструють вищу мотивацію, адаптивність у реальному спілкуванні та кращий рівень опанування мови.

У висновках дослідження підкреслено необхідність реформування освітніх програм з іноземних мов із метою інтеграції соціокультурних аспектів у викладання та формування в здобувачів компетенцій для глобальної комунікації. Заклади вищої освіти мають надавати пріоритет програмам підготовки викладачів, які навчають інтегрувати культурні елементи у викладання мови, сприяючи інклюзивному та динамічному освітньому процесу.

¹ старший викладач, Ужгородський торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7180-4782>.

² кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін, Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-3574-1661>.

³ кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2646-8344>.

Ключові слова: глобалізація, освітній простір, соціокультурний вимір, взаємопов'язаність, культурна чутливість, іноземна мова.

Sociocultural Aspects of Foreign Language Learning in a Globalized Educational Environment

Annotation. The study of socio-cultural aspects of foreign language teaching in a globalized educational environment is becoming increasingly relevant due to the growing need for effective intercultural communication. Globalization has a significant impact on language education by expanding the contexts in which languages are learned and used, emphasizing not only linguistic but also socio-cultural competence. In the modern educational environment, higher education students must master various cultural contexts, interact with speakers of different languages, and adapt to diverse communication styles. This necessitates a shift from traditional language teaching, focused exclusively on grammar and vocabulary, to an approach that integrates cultural awareness, intercultural sensitivity, and the ability to function in a multilingual and multicultural environment.

The purpose of this article is to explore how socio-cultural factors influence foreign language teaching and to examine methodological approaches that contribute to the development of both linguistic and cultural competence.

The research findings indicate that integrating socio-cultural components into language education enhances students' ability to understand cultural nuances, interpret contextual meanings, and develop intercultural communication skills. The use of immersive experiences, such as virtual exchanges and cultural simulations, further strengthens the connection between language and its socio-cultural context. The results also show that students in culturally rich educational environments demonstrate higher motivation, better language retention, and greater adaptability in real-world communication.

The study's conclusions emphasize the need for educational program reforms that incorporate socio-cultural aspects into foreign language teaching, ensuring that students acquire the competencies necessary for global communication. Educational institutions should prioritize teacher training programs that equip educators with the skills to integrate cultural elements into language instruction, fostering an inclusive and dynamic educational process.

Keywords: globalization, educational space, socio-cultural dimension, interconnection, cultural sensitivity, foreign language.

Вступ

Викладання іноземних мов у глобалізованому освітньому середовищі вже не обмежується вивченням граматичних структур і лексики, а розширюється до соціокультурних аспектів, які формують ефективну комунікацію. В умовах, коли суспільства стають все більш взаємопов'язаними, здобувачі вищої освіти повинні розвивати міжкультурну компетентність, що спонукає їх орієнтуватися в різноманітних мовних і культурних середовищах. Традиційна мовна освіта часто ігнорує складний взаємозв'язок між мовою та культурою, що призводить до проблем у реальному спілкуванні, де розуміння соціальних норм, культурних референцій та контекстуального значення є надзвичайно важливим. Недостатня інтеграція соціокультурних елементів у навчання мови призводить до того, що здобувачі вищої освіти постають перед проблемами прагматичного використання мови, неправильного тлумачення культурних нюансів і неефективної міжкультурної комунікації. Окрім того, домінування певних глобальних мов, зокрема англійської, викликає стурбованість щодо лінгвістичного імперіалізму та маргіналізації менш поширених мов і культурних ідентичностей. Ці проблеми вказують на необхідність соціокультурного підходу до

викладання, який сприяє як мовній майстерності, так і культурній обізнаності. Завдяки використанню автентичних матеріалів, взаємодії з реальним світом та міждисциплінарним перспективам викладачі можуть створити освітнє середовище, що сприятиме розвитку критичного мислення щодо культурного розмаїття, готуватиме здобувачів вищої освіти до глобальної мобільності та підвищуватиме їхню здатність брати участь у змістовних міжкультурних обмінах.

Актуальність цього питання набуває особливої ваги в умовах диджиталізації, інтеграції України в європейський освітній простір [1] та інтернаціоналізації освіти, які трансформували процеси вивчення мов. Цифрові платформи, віртуальні обміни та інструменти на основі штучного інтелекту надають здобувачам вищої освіти доступ до різних культурних матеріалів та можливості спілкування в режимі реального часу, але водночас вони також створюють проблеми, пов'язані з культурною автентичністю, ризиком поверхневого залучення та нерівного доступу до технологій. Значний попит на багатомовних фахівців на світовому ринку праці наголошує на важливості інтеграції соціокультурної компетенції в мовну освіту, що гарантує, що здобувачі вищої освіти не лише володіють іноземною мовою на високому рівні, але й здатні адаптуватися до різних культурних середовищ. Міжнародні освітні програми, ініціативи з мобільності здобувачів та мультикультурні класи посилюють необхідність педагогічних стратегій, що підтримують соціокультурну освіту. У відповідь на глобальні тенденції мовна освіта повинна розвиватись, враховуючи складність міжкультурної комунікації, щоб виробити в здобувачів вищої освіти навички, необхідні для ефективної взаємодії в різних соціальних і професійних контекстах. Визначаючи пріоритетність соціокультурних аспектів у викладанні іноземних мов, освітяни та політики можуть сприяти розвитку глобально компетентних особистостей, які розуміють динамічний взаємозв'язок між мовою, культурою та ідентичністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій щодо соціокультурних аспектів навчання іноземних мов у глобалізованому освітньому середовищі виявляє широкий спектр питань, що стосуються методологічних підходів, культурного складника, інтеграції мультимедійних технологій та професійної підготовки фахівців.

В. Безлюдна та Р. Безлюдний [2] акцентують на іншомовній підготовці здобувачів вищої освіти в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти, підкреслюючи важливість цифрових технологій у формуванні іншомовної компетентності. Вони наголошують на необхідності адаптації освітнього процесу до сучасних вимог цифрового суспільства та зазначають роль інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов.

Культурно-гуманістичну парадигму в професійному становленні майбутніх учителів іноземних мов досліджують І. Ладанівська та О. Задорожна [3]. У роботі розкрито значення гуманітарної культури у викладанні мов та їхній вплив на професійний розвиток педагогів, що підтверджує необхідність упровадження міжкультурного підходу до навчання.

Специфіку викладання іноземної мови для здобувачів вищої освіти аграрних спеціальностей у немовних закладах освіти України розглядає М. Андрєєва [4]. Авторка підкреслює необхідність адаптації освітніх програм до професійної діяльності здобувачів освіти, що сприяє ефективнішому опануванню мовного матеріалу та його практичному застосуванню.

І. Кушнір [5] аналізує професійно-комунікативний імідж як результат мовної освіти іноземних здобувачів освіти медичних спеціальностей. Основну увагу зосереджено на ролі мовної компетентності у формуванні фахової ідентичності майбутніх медиків, що навчаються в закладах вищої освіти України, та необхідності створення спеціалізованих освітніх програм, орієнтованих на професійну діяльність.

Вплив мовного середовища на заняттях з іноземної мови вивчає О. Язловицька [6], підкреслюючи, що активне занурення сприяє кращому опануванню матеріалу та розвитку комунікативних навичок. Авторка наголошує на важливості використання інтерактивних методів навчання та створення автентичних ситуацій комунікації для підвищення ефективності освітнього процесу.

Т. М. Кравченко, Т. О. Атрощенко та Н. В. Теличко [7] досліджують науковий іншомовний етикет як важливий чинник формування гуманітарної культури майбутніх вчителів іноземних мов. Вони вказують на значення володіння академічними жанрами та мовними нормами як аспекту професійної компетентності педагога.

Науковці Т. Ф. Бочарникова, С. О. Лембік та Н. О. Прус [8] акцентують на можливостях мультимедійних технологій у викладанні іноземних мов та перспективах розвитку в Україні. Їхнє дослідження демонструє значний потенціал цифрових інструментів у підвищенні мотивації здобувачів вищої освіти та покращенні результативності навчання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених соціокультурним аспектам навчання іноземних мов, залишається низка нерозв'язаних питань, що потребують подальшого вивчення. Зокрема, недостатньо досліджено, як саме глобалізаційні процеси трансформують соціокультурний складник мовної освіти та які нові виклики постають перед викладачами та здобувачами вищої освіти. Пошук ефективних методів інтеграції культурного компонента в освітні програми для забезпечення гармонійного розвитку мовної та міжкультурної компетенції залишається актуальним завданням. Потребує детального аналізу роль цифрових технологій у формуванні соціокультурних компетенцій, зокрема в контексті онлайн-навчання та використання штучного інтелекту. Також відкритим є питання впливу глобалізаційних процесів на зміни у викладанні іноземних мов у різних регіонах та культурах. Недостатньо вивченими є адаптаційні механізми здобувачів у багатокультурному освітньому середовищі, що визначає необхідність розробки нових методичних підходів. Зазначені аспекти розглянуто в цій статті, що дає можливість розширити розуміння соціокультурних чинників у навчанні іноземних мов та запропонувати шляхи удосконалення освітніх програм відповідно до сучасних викликів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – дослідити, як соціокультурні чинники впливають на викладання іноземних мов, і розглянути методичні підходи, що сприяють розвитку як лінгвістичної, так і культурної компетенції.

Відповідно до мети визначено такі завдання: проаналізувати вплив соціокультурних чинників на процес викладання іноземних мов; окреслити значення культурної компетенції у формуванні міжкультурної комунікації; дослідити методичні підходи, що сприяють інтеграції соціокультурного компонента в мовну освіту; оцінити роль цифрових технологій у розвитку лінгвістичних та культурних компетенцій; а також обґрунтувати необхідність удосконалення освітніх програм відповідно до глобалізаційних викликів.

Матеріали та методи

Інформаційною основою дослідження стали праці провідних вітчизняних науковців з означеної тематики.

У процесі дослідження було застосовано метод аналізу наукової літератури, що сприяло виокремленню основних підходів до вивчення соціокультурних аспектів навчання іноземних мов у сучасному освітньому середовищі. Узагальнення результатів виявило спільні тенденції та особливості впливу глобалізації на мовну освіту. Систематизація знань допомогла розкрити роль соціокультурного контексту у формуванні іншомовної компетентності, а порівняльний аналіз дав можливість

зіставити різні концепції для визначення найефективніших практик викладання іноземних мов.

Результати

Глобалізація як багатоаспектне явище істотно змінила мовну освіту, вплинувши на способи викладання, вивчення та використання мови в спілкуванні. Взаємозв'язок, породжений глобалізацією, сприяв поширенню домінуючих мов, зокрема англійської, водночас створюючи нові проблеми та можливості в іншомовній освіті. В умовах, коли суспільства стають все більш взаємопов'язаними, мовна взаємодія виходить за межі національних кордонів, роблячи багатомовну компетентність необхідною навичкою для професійного, академічного та особистісного зростання. Мовна освіта повинна адаптуватися до нових вимог, інтегруючи інноваційні методики, використовуючи технології та враховуючи соціокультурну динаміку.

Одним із найважливіших наслідків глобалізації для мовної освіти є домінування англійської як глобальної мови спілкування. Активне використання англійської мови в міжнародному бізнесі, науці, техніці та дипломатії зміцнило її як основну іноземну мову, яку викладають у всьому світі. Таке домінування, хоча й корисне для світової комунікації, викликає стурбованість щодо лінгвістичної гомогенізації та витіснення інших мов. Багато мов корінних народів і меншин перебувають під загрозою зникнення внаслідок зменшення передачі з покоління в покоління та обмежену інституційну підтримку. Отже, перед викладачами мовних дисциплін стоїть важливе завдання: збалансувати викладання поширених світових мов, зберігаючи та популяризуючи мовне різноманіття.

Вплив глобалізації на мовну освіту поширюється не лише на лінгвістичні пріоритети, а й на методологію викладання та здобуття знань. Розвиток цифрових технологій спричинив революцію у викладанні мов, зробивши ресурси доступнішими та інтерактивними. Платформи онлайн-навчання, віртуальні класи та мовні застосунки на основі штучного інтелекту дають здобувачам вищої освіти гнучкий і персоналізований освітній досвід. Ці технологічні досягнення полегшують доступ до автентичного мовного контексту, сприяючи спілкуванню здобувачів вищої освіти з носіями мови та різноманітним культурним контентом. Водночас залежність від цифрових інструментів створює й певні виклики, зокрема нерівність у доступі до технологій, необхідність цифрової грамотності та стурбованість якістю онлайн-навчання мов [9].

Глобалізація також спричинила зміни в педагогічних підходах, наголошуючи на комунікативній компетентності та міжкультурній обізнаності. Традиційні методи, орієнтовані на граматику, були доповнені або замінені комунікативними, які ставлять на перше місце взаємодію, застосування в реальному світі та культурне середовище. Викладачі мов все частіше інтегрують навички міжкультурної комунікації у свої освітні програми, щоб підготувати здобувачів вищої освіти до міжкультурних обмінів у глобалізованому середовищі. Цей перехід передбачає, що вивчення мови – це не лише мовна точність, але й розуміння культурних нюансів, соціальних норм і контекстуальної доречності.

Попри переваги глобалізації у сфері розширення можливостей вивчення мов, нерівність у доступі до якісної мовної освіти залишається критично важливою проблемою. Економічна нерівність впливає на здатність людей здобувати навички володіння іноземними мовами, оскільки якісне викладання, програми мовного стажування та можливості навчання за кордоном часто є більш доступними для представників привілейованих груп населення. Цей освітній розрив посилює наявну соціальну та економічну нерівність, обмежуючи мобільність і можливості людей з малозабезпечених верств населення. Розв'язання цієї проблеми потребує політики, що сприяє рівній мовній освіті, як-от підтримувані урядом мовні програми, багатомовні освітні ініціативи та можливості вивчення мов у громадах [10].

Окрім впливу на формальну мовну освіту, глобалізація змінила й неформальне вивчення мов. Зростання міжнародної мобільності, медіа та онлайн-комунікації сприяли вивченню багатьох мов поза межами традиційного освітнього середовища. Соціальні мережі, стрімінгові платформи та глобалізована індустрія розваг сприяють пасивному вивченню мов, оскільки люди взаємодіють із контентом, створеним різними мовами. Хоча такий вплив і покращує навички аудіювання та розуміння, без структурованої освітньої підтримки він не завжди призводить до опанування мови на належному рівні. Викладачі мов можуть використовувати ці можливості неформального навчання, застосовуючи автентичні мультимедійні матеріали та створюючи середовище повного занурення, яке поєднує формальне та неформальне вивчення мови.

Соціокультурний контекст у викладанні іноземних мов є важливим аспектом, який впливає на ефективність опанування мови та комунікативну компетенцію здобувачів вищої освіти. Соціокультурний підхід ґрунтується на теоретичних засадах таких вчених, як Лев Виготський, який наголошував на ролі соціальної взаємодії в когнітивному розвитку. Згідно з цим підходом, вивчення мови є не просто когнітивним процесом, а соціально опосередкованою діяльністю, у якій здобувачі вищої освіти конструюють значення через взаємодію з оточенням. Цей підхід наголошує на взаємозалежності мови й культури, вважаючи, що мова не може бути відокремлена від культурних норм, цінностей і соціальних практик її носіїв. Соціокультурний підхід також співвідноситься з конструктивістськими теоріями навчання, які виступають за активну участь здобувачів вищої освіти в автентичній комунікації. Мова розглядається як інструмент соціальної взаємодії, а успішне її вивчення потребує постійного перебування в культурно багатому середовищі, де лінгвістичні структури набувають сенсу в конкретних контекстах. На відміну від традиційних підходів, які надають пріоритет запам'ятовуванню граматики та лексики, соціокультурна перспектива наголошує на осмисленому спілкуванні та культурній обізнаності як важливих компонентах мовної освіти. Водночас глобалізаційні процеси викликають занепокоєння щодо домінування англійської мови [11, с. 13].

Культура відіграє важливу роль у вивченні іноземних мов, оскільки вона формує мовні засоби вираження, дискурсивні моделі та соціальну взаємодію. Мова втілює культурні погляди, історичний досвід та суспільні норми, що робить ці знання необхідними для ефективної комунікації. Без усвідомлення культурного контексту, у якому функціонує мова, здобувачі вищої освіти можуть мати проблеми з прагматичними аспектами спілкування, такими як правила ввічливості, невербальні сигнали та ідіоматичні вирази. Інтеграція культури в мовну освіту покращує здатність здобувачів вищої освіти інтерпретувати та продукувати мову в соціально прийнятний для суспільства спосіб, зменшуючи ризик непорозумінь. Знання культури також сприяє поглибленню взаємодії з мовою, що вивчається, надаючи здобувачам уявлення про літературу, традиції та світогляд. Викладання культури в мовній освіті передбачає більше, ніж надання фактичної інформації про звичаї та традиції; воно потребує розвитку культурної обізнаності, критичного мислення та здатності орієнтуватися в культурних відмінностях. Викладачі використовують різні стратегії для інтеграції культури у викладання мови, такі як рольові ігри, автентичні матеріали, культурні симуляції та освітні програми за кордоном. Ці методи дають можливість здобувачам вищої освіти розвивати не лише мовні навички, а й культурну емпатію та адаптивність, які є вирішальними для ефективної міжкультурної комунікації.

Міжкультурна комунікація та культурні компетенції займають важливе місце в соціокультурному підході, оскільки вони сприяють успішній взаємодії здобувачів вищої освіти з носіями різних мовних і культурних середовищ. Міжкультурна комунікація – це обмін інформацією між людьми з різних культур, що потребує чутливості, відкритості та здатності адаптувати комунікативні стратегії. Культурна компетентність – це набір

навичок, поглядів і знань, необхідних для ефективного спілкування між представниками різних культур. Розвиток культурної компетентності передбачає усвідомлення власних культурних упереджень, вивчення культурних норм інших народів і практику поведінки, що сприяє міжкультурній взаємодії. В іншомовній освіті розвиток культурної компетентності передбачає не лише ознайомлення з культурним контентом, а й розвиток критичного осмислення культурних припущень і стереотипів [12, с. 144–145]. Викладачі відіграють важливу роль у спрямуванні здобувачів вищої освіти до культурного взаєморозуміння через ведення дискусій про культурне розмаїття, заохочення до саморефлексії та сприяння міжкультурному діалогу. У глобалізованому світі здатність орієнтуватися в культурному розмаїтті є важливою навичкою, яка розширює професійні та особисті можливості. Ті, хто вивчає мову, розвиваючи міжкультурну компетентність, краще підготовлені до міжнародної співпраці, участі в мультикультурному середовищі та долучаються до глобальних комунікаційних процесів.

Інтеграція соціокультурного підходу в мовну освіту потребує всебічного вивчення взаємозв'язку між мовою та культурою. У табл. 1 представлено основні компоненти соціокультурного підходу до викладання іноземних мов, які ілюструють взаємозв'язок між теоретичними основами, стратегіями культурної інтеграції та розвитком міжкультурної компетентності (табл. 1).

Таблиця 1

Основні компоненти соціокультурного підходу до викладання іноземних мов [12–13]

Компонент	Характеристика
Теоретичні засади	Ґрунтується на соціокультурній теорії Виготського, конструктивістському підході до навчання та комунікативних підходах, які підкреслюють взаємодію та творення сенсу в культурних контекстах
Роль культури	Мова відображає культурні норми, цінності та соціальні практики; культурне розуміння є важливим для точної інтерпретації та продукування мови
Стратегії культурної інтеграції	Охоплюють автентичні матеріали, рольові ігри, культурні практики, стажування за кордоном для посилення взаємодії здобувачів вищої освіти з мовою, яку вони вивчають
Міжкультурна комунікація	Передбачає ефективний обмін інформацією між людьми різного походження, що потребує усвідомлення культурних відмінностей та адаптивних комунікативних навичок
Культурна компетентність	Охоплює знання, навички та ставлення, необхідні для шанобливої та ефективної міжкультурної взаємодії, сприяючи глобальній комунікації та співпраці

Соціокультурний підхід до викладання іноземних мов створює цілісну структуру, яка не обмежується володінням мови, а охоплює культурну обізнаність та міжкультурну компетентність. Усвідомлення нерозривності мови та культури дає змогу викладачам організовувати освітній процес з ефектом занурення, який готує здобувачів вищої освіти до реальної комунікації в різних культурних середовищах. Розвиток культурної компетентності має важливе значення для сприяння змістовній взаємодії та подолання бар'єрів на шляху до міжкультурного розуміння.

Інноваційні стратегії викладання іноземних мов у глобалізованому середовищі трансформували традиційне викладання, інтегруючи цифрові ресурси, автентичні матеріали та розвиток соціокультурної компетенції. Розширення глобальної комунікації, технологічний прогрес і потреба в міжкультурному обміні вимагають від

мовної освіти адаптації до нових вимог. У глобалізованому світі вивчення мови більше не обмежується лише підручниками та аудиторною роботою, а передбачає активну взаємодію з реальним мовним та культурним контекстом [13, с. 45].

Використання автентичних матеріалів та цифрових ресурсів відіграє важливу роль у підвищенні зацікавленості здобувачів вищої освіти, покращенні опанування мови та формуванні культурної обізнаності. Авторитетні матеріали, такі як фільми, новини, подкасти, реклама та пости в соціальних мережах, дають змогу ознайомитися з реальним використанням мови та контекстуальними особливостями. Ці ресурси пропонують здобувачам вищої освіти безпосереднє розуміння того, як носії мови спілкуються в різних соціальних і професійних ситуаціях, долаючи розрив між теоретичними знаннями та практичним застосуванням. На відміну від штучних діалогів у традиційних підручниках, авторитетні матеріали сприяють розвитку навичок аудіювання та читання, ознайомлюючи здобувачів освіти з різними акцентами, мовленнєвими моделями та ідіоматичними виразами, а також створюють можливості для аналізу дискурсивних структур, культурних референцій та стилів спілкування, характерних для мови, що вивчається.

Цифрові ресурси кардинально змінили вивчення іноземних мов, забезпечивши інтерактивний та персоналізований освітній процес. Застосунки для вивчення мов, середовища віртуальної реальності та інструменти на основі штучного інтелекту дають можливість здобувачам вищої освіти практикувати свої навички в імітованих реальних умовах. Онлайн-платформи забезпечують відеоконференції з носіями мови, автоматичне розпізнавання мовлення для покращення вимови, а також гейміфіковане навчання, яке мотивує здобувачів за допомогою змагальної та цілеспрямованої діяльності. Цифрові інструменти також полегшують доступ до великого мультимедійного контенту, зокрема інтерактивних граматичних вправ, словників доповненої реальності та мовних онлайн-курсів, адаптованих до індивідуальних рівнів володіння мовою [14, с. 476].

Платформи соціальних мереж є додатковим ресурсом для тих, хто вивчає мову, створюючи можливість вести автентичні розмови, брати участь у дискусійних форумах і стежити за авторами контенту, які діляться лінгвістичними та культурними інсайтами. Інтеграція штучного інтелекту в програми для вивчення мов забезпечує миттєвий зворотний зв'язок, адаптивні освітні траєкторії та оцінювання мовних навичок на основі аналітики в режимі реального часу. Ці цифрові інновації сприяють розвитку лінгвістичної компетентності здобувачів вищої освіти, занурюючи їх у різні лінгвістичні середовища, які відображають взаємодію в реальному світі. Водночас успішне впровадження цифрових ресурсів в іншомовну освіту потребує від викладачів навичок ефективного використання технологій і забезпечення того, щоб цифрові інструменти доповнювали, а не замінювали людську взаємодію при вивченні мови.

Розвиток соціокультурної компетенції є важливим компонентом інноваційних стратегій викладання іноземних мов, оскільки він дає здобувачам вищої освіти можливість ефективно орієнтуватися в міжкультурній комунікації. Соціокультурна компетенція охоплює поняття культурних норм, цінностей і поглядів, пов'язаних із мовною спільнотою, мова якої вивчається. Для повноцінної комунікації недостатньо лише володіння мовою; здобувачі вищої освіти повинні також розвивати здатність інтерпретувати культурні сигнали та належним чином реагувати на них. Інноваційні методи розвитку соціокультурної компетенції передбачають проєктне навчання, програми культурного обміну та рольові ігри, що імітують реальні міжкультурні зустрічі. Проєктне навчання заохочує здобувачів вищої освіти досліджувати культурні теми через дослідження, презентації та спільні завдання, які вимагають від них роботи з автентичними культурними джерелами. Віртуальні програми обміну та мовні тандеми онлайн дають можливість здобувачам взаємодіяти з носіями мови та однолітками з

різних культурних середовищ, що сприяє безпосередньому знайомству з різними стилями спілкування. Рольові ігри, розповіді та театральні методи спонукають практикувати міжкультурну взаємодію в контрольованому, але водночас максимально наближеному до реальності середовищі. Упроваджуючи ці стратегії, викладачі можуть допомогти здобувачам вищої освіти розвинути необхідні навички інтерпретації культурних нюансів, уникнення непорозумінь та побудови значущих зв'язків із носіями мови, що вивчається [15].

Щоб виділити основні компоненти інноваційних стратегій викладання іноземних мов у глобалізованому середовищі, у табл. 2 представлено структурований огляд їхнього застосування та переваг (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика інноваційних стратегій викладання іноземних мов [13–15]

Інноваційна стратегія	Застосування у викладанні мов	Переваги для здобувачів вищої освіти
Авторитетні матеріали	Використання реальних текстів, відео, музики та медіаконтенту	Використання природної мови, покращення навичок розуміння, культурної обізнаності
Цифрові ресурси	Інтеграція онлайн-платформ, інструментів на основі штучного інтелекту та віртуальної реальності	Інтерактивний досвід навчання, персоналізований зворотний зв'язок, доступність
Соціальні мережі та онлайн-спілкування	Участь у дискусіях у режимі реального часу, слідкування за впливовими людьми та участь у форумах	Практичне використання мови, неформальне навчання, можливості для нетворкінгу
Навчання на основі проєктів	Спільні дослідження на культурні теми, презентації та творчі завдання	Критичне мислення, дослідження культури, комунікативні навички
Програми віртуальних обмінів	Мовне партнерство з носіями мови, міжкультурні діалоги	Реальна мовна практика, соціокультурне занурення, підвищення рівня володіння мовою
Драматичні та рольові ігри	Моделювання міжкультурної взаємодії, імпровізація, сторітелінг	Упевненість у спілкуванні, адаптивність, емпатія в міжкультурному контексті

Вплив мультикультурного середовища на процес освіти – це складне явище, яке формує освітній досвід, опанування мови та когнітивний розвиток. У глобалізованому світі багатомовність і культурне розмаїття відіграють важливу роль в освіті, впливаючи на те, як здобувачі вищої освіти вивчають різні мови, взаємодіють з однолітками різного походження та розвивають кроскультурні компетенції. Мультикультурне середовище сприяє вивченню різних мов і культурних традицій, підвищуючи когнітивну гнучкість, здатність розв'язувати проблеми та адаптивність. Багатомовна освіта дає можливість здобувачам вільно орієнтуватися в мовному різноманітті, покращуючи здатність «перемикатися» між мовами, аналізувати інформацію з різних культурних перспектив та розвивати світогляд. Дослідження показують, що здобувачі вищої освіти в багатомовному середовищі виявляють більшу металінгвістичну обізнаність, що сприяє ефективнішому розумінню структурних властивостей мов. Спілкування кількома мовами покращує запам'ятовування, виконавчу діяльність і творчі здібності, що веде до

загального академічного успіху. Водночас наявність мовного розмаїття в освітньому середовищі також створює виклики, такі як мовні бар'єри, труднощі з адаптацією освітніх програм та нерівність у рівні володіння мовами серед здобувачів вищої освіти. Освітняни мають упроваджувати інклюзивні стратегії викладання, які враховують різноманітне мовне походження, забезпечуючи рівні можливості навчання для всіх здобувачів вищої освіти.

Культурне розмаїття в освіті виходить за межі вивчення мови, впливає на ставлення здобувачів, соціальну взаємодію та когнітивний розвиток. Мультикультурна аудиторія знайомить здобувачів вищої освіти з різними традиціями, системами вірувань і способами мислення, сприяючи міжкультурній обізнаності та толерантності [16]. Взаємодіючи з однолітками різного культурного походження, здобувачі вищої освіти розвивають глибоке знання глобальних перспектив і вчаться орієнтуватися в культурних відмінностях із делікатністю та повагою. Цей досвід готує їх до міжнародної співпраці, професійної мобільності та ефективної участі в глобалізованому ринку праці. Водночас управління культурним розмаїттям в освіті потребує розробки інклюзивних педагогічних підходів, які сприяють рівності, репрезентативності та культурно-чутливому навчанню. Освітняни мають передбачати існування різних поглядів, враховувати культурні цінності здобувачів і створювати освітнє середовище, що сприяє відкритому діалогу та взаєморозумінню. Заклади вищої освіти, які впроваджують мультикультурну освіту, виховують у здобувачів почуття приналежності, зменшують випадки дискримінації та сприяють позитивній соціальній взаємодії. Водночас культурно інклюзивні методи викладання сприяють підвищенню академічної успішності, підтверджуючи культурну ідентичність здобувачів і роблячи освітній процес більш релевантним і змістовним.

Роль мовної політики в багатомовній та мультикультурній освіті є фундаментальною у формуванні підходів до мовного розмаїття в закладах вищої освіти. Мовна політика впливає на розробку освітніх програм і методик, а також на інтеграцію меншин у формальну освіту.

У багатьох країнах мовна політика спрямована на підтримку як національних мов, так і вивчення іноземних, забезпечуючи при цьому збереження мов корінних народів і меншин. У різних регіонах упроваджуються двомовні та багатомовні освітні програми для підтримки мовного розмаїття та підвищення рівня володіння здобувачами кількома мовами. Така політика визнає важливість мовної інклюзії, популяризує освіту рідною мовою в ранньому дитинстві та надає можливості для вивчення додаткових мов. Однак проблеми виникають тоді, коли мовна політика надає перевагу домінуючим мовам перед меншинами, що призводить до втрати мови та освітньої нерівності. Управлінці повинні знайти баланс між просуванням широко розповсюджених мов для глобального спілкування та збереженням мовної спадщини для підтримки культурного розмаїття. Розробка інклюзивної мовної політики потребує співпраці між освітянами, лінгвістами та політиками, щоб багатомовна освіта була доступною, справедливою та корисною для всіх здобувачів вищої освіти.

Міжнародні освітні програми відіграють важливу роль у розвитку багатомовності та культурного обміну, надаючи здобувачам вищої освіти можливість поринути в різноманітне мовне та культурне середовище. Ініціативи та міжнародні програми мовного обміну, транскордонна академічна співпраця сприяють вивченню мови, залучаючи здобувачів до автентичних мовних контекстів. Вони дають можливість здобувачам розвивати вільне володіння іноземними мовами, отримуючи безпосередній досвід у різних культурних середовищах. Участь у міжнародних освітніх програмах підвищує міжкультурну компетентність, готуючи здобувачів вищої освіти до ефективного спілкування через культурні кордони, сприяє особистісному зростанню, виховуючи незалежність, адаптивність та глобальну обізнаність. Заклади, які

впроваджують міжнародні освітні ініціативи, отримують вигоду від більшого різноманіття, обміну знаннями та міжкультурної співпраці. Водночас доступ до цих програм залишається проблемою, оскільки соціально-економічні чинники часто визначають здатність здобувачів вищої освіти брати участь у можливостях міжнародної мобільності. Щоб розв'язати цю проблему, заклади освіти та уряди зобов'язані інвестувати в стипендіальні програми, ініціативи з цифрового обміну та інклюзивну політику мобільності, що забезпечує рівний доступ до міжнародної освіти.

Вплив мультикультурного середовища на процес освіти наголошує на необхідності інклюзивної освітньої політики, культурно орієнтованих стратегій викладання та міжнародної співпраці у сфері мовної освіти [17]. Багатомовність і культурне розмаїття сприяють когнітивному та соціальному розвитку, надаючи здобувачам навичок, необхідних для розвитку в глобалізованому світі. Мовна політика відіграє важливу роль у формуванні мовної інклюзії, а міжнародні освітні програми відкривають можливості для мовного та культурного занурення.

Перспективи розвитку соціокультурного підходу у викладанні мов тісно пов'язані з новими тенденціями в методиці викладання іноземних мов та зростанням впливу технологій на формування соціокультурної компетенції. В умовах глобалізації, яка продовжує формувати міжнародну комунікацію, соціокультурний підхід розвиватиметься, інтегруючи інноваційні педагогічні стратегії, цифрові інструменти та міждисциплінарні рамки для покращення вивчення мови. Майбутні тенденції в методиці викладання мов наголошують на підходах, орієнтованих на здобувача вищої освіти, міжкультурній комунікації та інтеграції реального світового контексту в освітню практику. Соціокультурний підхід, який ґрунтується на ідеї вивчення мови в тісному зв'язку з культурною та соціальною взаємодією, все більше зосереджуватиметься на практичному навчанні, спільних проектах та стратегіях, що ґрунтуються на зануренні в мовне середовище. Освітняни ставитимуть на перше місце автентичне спілкування, а не заучування, заохочуючи здобувачів вищої освіти долучатися до мовного та культурного розмаїття через взаємодію з носіями мови, віртуальний обмін та участь у багатомовних спільнотах. Як наслідок, розробка освітніх програм зміниться до цілісної моделі, що охоплюватиме соціолінгвістичну обізнаність, міжкультурну прагматику та критичне мислення щодо культурних уявлень, закладених у мові. Викладачі з постачальників знань перетворяться на фасилітаторів змістовної взаємодії, які спрямовуватимуть здобувачів на розвиток не лише лінгвістичних навичок, але й культурної чутливості та адаптивності. До того ж міждисциплінарні підходи, що поєднують вивчення мови з історією, соціологією та медіадослідженнями, стануть більш поширеними, посилюючи зв'язок між мовою та культурною ідентичністю.

Вплив технологій на формування соціокультурних компетенцій є визначальним чинником майбутнього соціокультурного підходу в мовній освіті. Цифрові інструменти забезпечують можливість доступу до автентичних культурних матеріалів, інтерактивних комунікаційних платформ та мовних застосунків на основі штучного інтелекту, які індивідуалізують освітній процес. Технології віртуальної та доповненої реальності створюють захопливі середовища, де здобувачі вищої освіти можуть практикувати реальне спілкування в культурно релевантних контекстах, таких як віртуальні екскурсії містом, імітовані розмови з носіями мови та рольові сценарії, що відображають автентичну соціальну взаємодію. Онлайн-платформи сприяють програмам мовних обмінів, об'єднуючи здобувачів із різним культурним досвідом і забезпечуючи міжкультурний діалог у реальному часі. Чат-боти на основі штучного інтелекту, програмне забезпечення для розпізнавання мовлення та інструменти автоматизованого перекладу сприяють ознайомленню здобувачів вищої освіти з різноманітними мовними моделями та стилями спілкування, що дає їм можливість удосконалювати свою соціокультурну компетентність. Соціальні медіа та цифрові

платформи сприяють взаємодії здобувачів вищої освіти з культурним контентом у змістовний спосіб, створюючи та обмінюючись подіями, які відображають їхнє розуміння культурних відмінностей та подібностей. Водночас, хоча технології розширюють доступ до ресурсів для вивчення мов, вони також створюють виклики, пов'язані з культурною автентичністю, цифровою грамотністю та потенціалом поверхневої взаємодії з культурним контентом. Щоб забезпечити ефективність технологій у формуванні соціокультурної компетентності, освітяни мають розробляти педагогічні межі, які вдумливо інтегрують цифрові ресурси, акцентуючи на глибокому вивченні культури та критичному осмисленні [18].

Перспективи розвитку соціокультурного підходу у викладанні мов підкреслюють необхідність адаптації методик до реалій глобалізованого, технологічного світу. Оскільки мовна освіта спрямована до інтерактивної моделі з культурним контекстом, здобувачі вищої освіти отримують користь від педагогічних інновацій, які надають пріоритет реальному спілкуванню та міжкультурному взаєморозумінню. Інтеграція технологій і надалі формуватиме соціокультурний підхід, надаючи здобувачам вищої освіти можливість долучатися до автентичного використання мови, розвиваючи при цьому компетенції, необхідні для ефективної міжкультурної комунікації. Освітні заклади, політики та викладачі мають співпрацювати для розробки мовних програм, які використовують цифрові технології, зберігаючи при цьому глибину та автентичність культурного освітнього процесу.

Висновки

Отже, соціокультурні аспекти навчання іноземних мов у глобалізованому освітньому середовищі відіграють визначальну роль у формуванні мовної та міжкультурної компетентності здобувачів освіти. Аналіз наукових досліджень засвідчив, що соціокультурні чинники суттєво впливають на ефективність викладання іноземних мов, оскільки вони визначають рівень адаптації здобувачів вищої освіти до іншомовного середовища та сприяють глибшому розумінню культури цільової мови. Значення культурної компетенції в міжкультурній комунікації є беззаперечним, адже її розвиток дає можливість не лише уникати комунікативних бар'єрів, але налагоджувати конструктивний діалог між представниками різних культур. Методичні підходи, що інтегрують соціокультурний компонент в освітній процес, зокрема використання автентичних матеріалів, рольових ігор та проєктної діяльності, сприяють не лише розвитку мовленнєвих навичок, а й формуванню толерантного ставлення до культурного розмаїття.

Дослідження також показало, що цифрові технології відіграють важливу роль у вдосконаленні лінгвістичних та культурних компетенцій, забезпечуючи доступ до інтерактивних навчальних ресурсів, платформ для міжнародного спілкування та інструментів для вивчення культурних особливостей мовного середовища. Використання мультимедійних технологій, віртуальних навчальних платформ та штучного інтелекту сприяє індивідуалізації освітнього процесу та підвищенню його ефективності. Зважаючи на виклики глобалізації, удосконалення освітніх програм має ґрунтуватися на інтеграції соціокультурного компонента, що забезпечить підготовку конкурентоспроможних фахівців із високим рівнем міжкультурної комунікації. Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому аналізі впливу технологічних інновацій на викладання іноземних мов та розробці ефективних методичних підходів, що сприятимуть гармонійному поєднанню лінгвістичної та культурної компетенції.

Список використаних джерел

1. Мельниченко С. Г. Дослідження сучасного стану, проблем та перспектив впровадження цілей сталого розвитку в освітній процес в Україні. *Ціннісно-орієнтований*

підхід в освіті і виклики євроінтеграції: матеріали III Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю (Суми, 18 червня 2022 року). Суми: Сумський державний університет, 2022. С.143–146.

2. Безлюдна В., Безлюдний Р. Іншомовна підготовка здобувачів вищої освіти в інформаційно-освітньому середовищі університету. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2020. № 1. С. 7-13. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2020.208133>

3. Ладанівська І., Задорожна О. Культурно-гуманістична парадигма в професійному становленні майбутнього вчителя іноземних мов. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія: Педагогіка. Психологія*. 2024. № 6. С. 44-48. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2024-2.06>

4. Андрєєва М. Ключові аспекти викладання іноземної мови для аграріїв в немовних закладах вищої освіти України. *Молодь і ринок*. 2024. № 11(231). С. 120-128. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.316400>

5. Кушнір І. Професійно-комунікативний імідж як результат мовної освіти іноземних студентів-медиків. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2021. № 2. С. 120-126. DOI: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.21.2.16>

6. Язловицька О. Роль мовного середовища на заняттях з іноземної мови. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2024. № 3 (2). С. 70-79. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240302.08>

7. Кравченко Т. М., Атрощенко Т. О., Теличко Н. В. Науковий іншомовний етикет як важливий чинник формування гуманітарної культури майбутніх вчителів іноземних мов. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2024. № 1 (54). С. 83 – 87. DOI: [10.24144/2524-0609.2024.54.??-??](https://doi.org/10.24144/2524-0609.2024.54.??-??)

8. Бочарникова Т. Ф., Лембік С. О., Прус Н. О. Мультимедійні технології у викладанні іноземних мов: можливості та перспективи в Україні. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 11 (29). С. 144 – 157. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-10\(28\)-144-157](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-10(28)-144-157)

9. Тарасова В. В., Глушковацька Н. А., Вереїтіна І. А. Методичні підходи до викладання іноземних мов для спеціальних цілей у цифровому середовищі. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15031982>

10. Зінченко О. С., Папіжук В. О., Лісова Ю. О. (2025). Соціокультурний складник як ключовий елемент викладання іноземних мов у сучасному освітньому середовищі. *Академічні візії*. 2025. № 39. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1612> (дата звернення: 17.03.2025)

11. Дрейчук О., Ільченко О. Мова та комунікація в аспекті глобалізації культур. *Молодий вчений*. 2023. № 1.1 (113.1). С. 10-13. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-113.1-3>

12. Козак А. В., Близнюк Л. М. Міжкультурна комунікація у вивченні німецької мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія*. 2021. № 12 (80). С. 143 – 146. DOI: [10.25264/2519-2558-2021-12\(80\)-143-146](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2021-12(80)-143-146)

13. Наливайко О. О., Нуралієва Л. М., Сиволацька Л. М. Занурення в іншомовне середовище як ефективний засіб розвитку комунікативної компетенції у процесі вивчення іноземних мов. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2021. № 1. С. 42-51. DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2021-49-05>

14. Бойко Я. А. Використання цифрових технологій у процесі вивчення іноземних мов: сучасні підходи та перспективи. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 11 (39). С. 466 – 478. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-11\(39\)-466-478](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-11(39)-466-478)

15. Гульчук Б. Л., Лісова Ю. О., Папіжук В. О. Інтеграція цифрових інструментів у розвиток критичного мислення під час навчання іноземних мов. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14756230>
16. Трубенко І. А., Стрелок Н. В., Ткаченко Л. М. Мультикультурне освітнє середовище та його вплив на вивчення іноземних мов. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12749235>
17. Боса В. П. Компетентнісно-середовищні засади процесу формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інформаційних технологій. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 11 (17). С. 533-545. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-533-545](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-533-545)
18. Hurskaya V. Virtual Environments as a Means of Enhancing the Efficiency of English Language Teaching for Learners. *Академічні візії*. 2022. № 13. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1507> (дата звернення: 17.01.2025)